

Martti Ahtisaari, Pohjoismaat Muuttuvassa Kansainvälisessä Yhteisössä

Source: Tasavallan Presidentin Valtiovierailu Norjaan 18.-20.10.1994; Esitelmä Oslon Yliopistossa 19.10.1994. [EN LIGNE]. [Helsinki]: Suomen Tasavallan Presidentti 1994-2000, mise à jour 18.02.2000[28.07.2003]. Disponible sur <http://www.valtioneuvosto.fi/tpk/fin/puheet/puhetekstit-1994.html>.

Copyright: (c) President of the Republic of Finland 1994-2000

URL: http://www.cvce.eu/obj/martti_ahtisaari_pohjoismaat_muuttuvassa_kansainvalisessa_yhteisossa-fi-ad9c5a63-93b5-4808-b8d1-e36a20d4b7e7.html

Publication date: 04/09/2012

Martti Ahtisaari, Pohjoismaat Muuttuvassa Kansainvälisessä Yhteisössä

Arvoisat kuulijat

Kylmän sodan päättyminen on muuttanut maailmankuvaamme. Sitä ei enää hallitse poliittisten aatteiden läpätunkeva taistelu. Demokratia ja markkinatalous sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen on hyväksytty yhteiskuntien kehittämisen perustaksi koko Euroopassa ja laajemminkin. Pohjoismaisista arvoista on tullut yleismaailmallisia.

Pohjolasta käsin tarkasteltuna suurin muutos on Euroopan poliittisen kahtiajaon päättyminen. Sen myötä pohjoismaiden ympäristö on muuttunut: naapureinamme ovat nyt demokraattiseen valtiojärjestykseen pyrkivä Venäjä, uudelleen itsenäistyneet Baltian maat sekä Keski-Eurooppa, joka ei enää ole rintamalinjojen halkaisema.

Muissakin maanosissa on pystytty käynnistämään rauhaan ja sovintoon tähtääviä prosesseja. Monet ratkaisemattomilta näyttäneet konfliktit ovat purkautumassa rauhanomaisesti.

Norja on taitavalla toiminnallaan asettunut rauhantekijöiden eturiviin. Norjan esimerkki ennalta ehkäisevän diplomatian ja globaalikysymysten alalla on ylpeyden aihe myös muille pohjoismaille. Se osoittaa, mitä pieninä pidetyt pohjoismaat saavat aikaan, kun tilaisuuteen tartutaan rohkeasti.

Me Suomessa muistamme Johan Jörgen Holstin suuren työn, jonka ansiosta Lähi-idän kestävä rauha on nyt todellinen mahdollisuus. Pääministeri Gro Harlem Brundtland on tehnyt arvokasta työtä globaalien ympäristö- ja sosiaalisten kysymysten ratkaisemiseksi. Thorvald Stoltenbergin toiminta entisen Jugoslavian konfliktien rauhoittamiseksi ansaitsee kaikkien tuen.

Arvoisat kuulijat

Yhteenkuuluvuus pohjoismaiseen perheeseen on antanut meille suomalaisille voimaa kestää yli historian raskaiden ajanjaksojen. Olosuhteista johtui, että pohjoismaiden toisen maailmansodan jälkeen tekemät turvallisuuspoliittiset ratkaisut poikkesivat toisistaan. Silloinkin Suomi ja Norja ymmärsivät ja kunnioittivat toistensa lähtökohtia. Käytännönläheinen asennoituminen keskinäiseen yhteistyöhön tuotti tuloksia.

Enää ei ole asioita, joista maidemme kesken ei voitaisi keskustella avoimesti ja luontevasti. Euroopan poliittinen murros on edesauttanut myös turvallisuuspoliittisten kysymysten yhteistä arviointia. Suomi pitää tärkeänä, että avoin keskusteluyhteys säilyy kaikkien pohjoismaiden kesken.

Se myönteinen kuva, joka meillä suomalaisilla on Norjasta ja sen asukkaista, on edelleen vahvistunut. Maatamme on siunattu ainutlaatuisen kauniilla luonnolla ja runsailla luonnonvaroilla. Niihin yhdistyvät mielissämme vankka talouskehitys ja monimuotoinen kulttuurielämä. Norjan saavutukset urheilun alalla ovat kaikkien suomalaisten tiedossa.

Maidemme EU-ratkaisuista riippumatta Suomi tulee osaltaan toimimaan niin, että yksituumaisuus pohjoismaiden kesken säilyy ja vahvistuu. Mikään muu toimintalinja ei saisi kansamme tukea.

Pohjoismaisuus on suomalaisille - kuten varmasti myös norjalaisille - arvo sinänsä. Se on kuin sukulaisuussuhde, joka ei ole kaupan.

Jaamme yhteisen unelman pohjoismaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta, jonka kulmakiviä ovat demokratia, oikeusvaltioajattelu, valistunut markkinatalous, tasa-arvo sekä syvälinen vakaumus sosiaalisesta vastuusta.

EU:n jäseninä olevat pohjoismaat tulevat myös unionissa toimimaan aktiivisesti meille tärkeissä kysymyksissä. Uskon että meidän on luontevaa ajaa yhteisiä tavoitteita useilla aloilla.

Muuttuvassa tilanteessa pohjoismaista yhteistyötä tulee jatkaa siltä pohjalta, joka on tähänkin asti ollut sen

vahvuus: käytännönläheinen asenne ja joustavat menetelmät. Lisään vielä yhden seikan: yksikään pohjoismaa ei saa tuntea jäävänsä muista erilleen. Pohjoismaiden keskinäisten suhteiden historian valossa en lausu tätä toivomusta kevyesti.

Arvoisat kuulijat

Haluan lyhyesti arvioida sitä ratkaisua, jonka Suomen kansa teki viime sunnuntaina äänestäessään maamme liittymisestä Euroopan unioniin. Olen vakuuttunut siitä, että eduskunta kunnioittaa kansan ilmaisemaa tahtoa ja hyväksyy liittymissopimuksen.

Taloudelliset tosiasiat ovat olleet pontimena Suomen vapaakauppa- ja integraatoratkaisuille jo kymmenien vuosien ajan. Suomen kauppavaihto EU-maiden kanssa on ulkomaankauppamme selkäranka. Kansantaloutemme elpyy viennin ansiosta, joka suurelta osalta suuntautuu EU- alueelle.

Haluamme olla päättämässä taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä, joka koskettaa meitä joka tapauksessa.

Jäsenyysprosessi on kaikkiaan kestänyt vajaat kolme vuotta. Sopeutuminen voi viedä pitemmän ajan. On tärkeää, että kansallisen yhteisymmärryksen turvin tuetaan niitä, joille sopeutuminen on kaikkein vaativin tehtävä.

Arvoisat kuulijat

Suomi toteuttaa edelleen ulkopoliittikkansa pitkää linjaa, johon vaikuttavat yhtä hyvin yhteistyöhakuisuus kuin realismi. Ulkopoliittinen jatkuvuus on tässäkin tilanteessa hallitseva tekijä, josta meidän ei tarvitse tinkiä.

Suomi säilyttää liittoutumattomuutensa ja huolehtii vastakin sotilaallisesta turvallisuudestaan itsenäisen, uskottavan puolustuksen avulla. Ulkopoliittikkassaan Suomi on pyrkinyt eurooppalaisen yhteistyön voimistamiseen. Olemme olleet mukana kehittämässä ETYK-prosessia. Suomi on tarkkailijana Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvostossa NACC:ssa ja osallistuu Naton rauhankumppanuusohjelmaan. EU-jäsenyyden toteutuessa Suomella olisi hyvät perusteet hakea tarkkailijan asemaa Länsi-Euroopan unionissa WEU:ssa. Ratkaisu perustuisi Suomen kansallisiin etuihin, ja se olisi sopusoinnussa harjoittamamme politiikan kanssa.

On myönnettävä, että Eurooppa ei ole se rauhan ja sopusoinnun tyysija, jollaiseksi sen toivoimme muuttuvan kylmän sodan väistyessä. Useiden konfliktien puhkeaminen maanosassamme lähes yhtä aikaa on ollut järkytys. Erityisen traagista on, että entisen Jugoslavian alueella sodan liekkejä ei ole saatu sammumaan.

Euroopassa ei tällä hetkellä ole selvää yksimielisyyttä turvallisuuskysymyksistä. Kylmän sodan päättymisestä on jo puoli vuosikymmentä. Elleivät Euroopan asukkaat tunne turvallisuutensa lisääntyvän, on vaarana että maanosamme alkaa jakautua uudestaan.

Eräitä huomionarvoisia aloitteita on jo tehty. Naton rauhankumppanuusohjelma tarjoaa joustavia yhteistyömahdollisuuksia, joista moni maa on kiinnostunut. Euroopan vakaussopimusprosessissa pyritään alueellisten ongelmakysymysten selvittelyyn yleiseurooppalaisista lähtökohdista käsin.

Instituutioiden kehittäminen on välttämätön keino lisätä turvallisuutta. Niiden ohella tarvitaan arkisempia, konkreettisia tapoja vähentää konfliktien mahdollisuutta. Rajat ylittävä kanssakäyminen hälventää epäluuloja. Euroopassa on useita alueita, joilla normaali yhteydenpito ei ole pitkään aikaan ollut mahdollista. Vuosikymmenet erossa olleet naapurikansat on pikaisesti saatava tutustumaan toisiinsa ystävinä, jotta ne eivät kohtaisi vihollisina.

Arvoisat kuulijat

Pohjoismaat ja Baltian maat ovat maantieteellisen ja historiallisen läheisyytensä pohjalta aloittaneet vireän kanssakäymisen. Baltian maiden suvereniteetti on vahvistunut ja niiden kehitysnäkymät ovat lupaavat. Kansalaisyhteiskuntien tasolla yhteyksiä on luotu ennennäkemättömän vilkkaasti. Suomessa tuskin mikään ulkopoliittikan osa-alue on nauttinut yhtä varauksetonta kansalaisten tukea kuin suhteiden kehittäminen Baltiaan.

Pohjoismaiden odotetaan olevan eturivissä auttamassa Baltian maiden ankkuroitumista muuhun Eurooppaan. Baltian mailla tulee olla samat lähtökohdat kuin muillakin Euroopan mailla niiden ratkaistessa tulevaisuutensa kannalta tärkeitä kysymyksiä. Vastaavasti Baltian mailta odotetaan, että ne seuraavat eurooppalaisia standardeja yhteiskuntiansa rakentamisessa. Yhteistyöstä onkin jo kertynyt myönteisiä kokemuksia.

Kansainvälinen yhteisö on rikkaampi nyt kun Viro, Latvia ja Liettua ovat ottaneet niille kuulvan paikan itsenäisinä eurooppalaisina maina. Olen vakuuttunut, että niiden kehityksen kaikinpuolinen tukeminen säilyy pohjoismaiden korkeana tavoitteena.

Arvoisat kuulijat

Sanotaan että Venäjän kehitys on Euroopan suurin arvoitus. Suomelle ja Norjalle Venäjä on ollut rajanaapuri jo vuosisatojen ajan. Venäjän, erityisesti sen luoteisosien taloudellisen tilan kohentuminen, sen sosiaalisten ja ympäristöongelmien lieveneminen olisi Venäjän naapurimaillekin suureksi hyödyksi. Vakaus vahvistuisi, kauppayhteydet kasvaisivat, ihmisten yhteydenpito yli rajojen olisi arkipäivää.

Näin olisi myös ja erityisesti pohjoisessa Euroopassa. Venäjän on tunnettava olevansa tervetullut eurooppalaiseen ja alueelliseen yhteistyöhön.

Taloudellisesti Venäjän lähialueet ovat ainakin pitemmällä aikavälillä kasvukeskuksia. Niillä on runsaasti luonnonvaroja, joiden hyödyntämiseen tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Euroopan unionin ja Venäjän allekirjoittama kumppanuus- ja yhteistyösopimus voi osoittautua asiakirjaksi, joka paaluttaa maanosamme yhteistyötä pitkälle tulevaisuuteen. Laaja-alaisen turvallisuuden edistäminen ansaitsee kaikkien tuen.

Arvoisat kuulijat

Maantieteellisesti Suomi ja Norja kohtaavat Jäämeren tuntumassa. Kalottialueen asukkaat ovat perinteisesti liikkuneet luonnonolosuhteiden ja elinkeinojensa mukaan välittämättä suurestikaan valtakuntien rajoista. Pohjois-Suomesta Ruijaan aikanaan siirtyneet kveenit ovat esimerkki tästä muuttoliikkeestä.

Pohjoiskalottinäkökulma on näihin asti ollut vieras useimmille eurooppalaisille. Arktinen yhteistyö on saanut vauhtia vasta kylmän sodan päätyttyä. Useat Euroopan ja Pohjois-Amerikan maat ja muutkin ovat nyttemmin kiinnostuneet arktisen taloudellisesta hyödyntämisestä ja sen polttavien ympäristöongelmien helpottamisesta.

Pohjoismaiden tulee yhdessä muiden maiden kanssa huolehtia siitä, että alueen kysymykset saavat kansainväliseltä yhteisöltä kaiken ansaitsemansa huomion. Barentsin euroarktisen neuvoston toiminta ja Rovaniemi-prosessi tarjoavat hyvän mahdollisuuden arktisten kysymysten pohdintaan.

Ympäristönsuojelun laiminlyöntien seuraukset arktisilla alueilla vaativat kiireellisiä toimia. Ilmansaasteet ovat turmelleet luontoa paikoin niin pahasti, että ihmisenkin elinmahdollisuudet kärsivät. Ydinjätteiden huolimaton käsittely uhkaa alueella nyt eläviä asukkaita ja tulevia sukupolvia.

Itämeren alueen valtioiden yhteistyö on voimakkaasti kehittymässä. Poliittiset muutokset ovat ratkaisevasti parantaneet edellytyksiä harjoittaa yhteistyötä kaikkien alueen maiden kesken, kuten tehdään Itämeren valtioiden neuvostossa. Historialliset kauppareitit elpyvät. Niiden avulla Itämeren alueen maat ja kansat kasvattavat perinteistä yhteenkuuluvuuttaan. Myös Itämeren alueella on samalla kysymys viime vuosikymmeninä aiheutettujen tuhojen korjaamisesta.

Meidän on kurottava umpeen Pohjolan itäpuolella avautuvaa taloudellista kuilua. Pohjois-Euroopan kaikinpuolisen vakauden varmistaminen on muun kehityksen elinehto. Pohjoismaat ovat tässä paljon vartijoita. Omien rajallisten resurssiemme käyttäminen tähän tarkoitukseen on paikallaan, mutta ne eivät yksin riitä.

Pohjois-Euroopan merialueisiin liittyvät läheisesti transatlanttiset yhteydet. Niillä on suuri merkitys niin Atlantiin rajoittuvalle Norjalle kuten muillekin pohjoismaille ja koko Euroopalle.

Suomessa arvostetaan Norjan aloitteellisuutta Euroopan pohjoisosien yhteistyön lisäämiseksi. Barentsin neuvostosta on lyhyessä ajassa muodostunut tärkeä alueellinen foorumi. Norja on myös ripeästi ryhtynyt yhteistyöhön Venäjän kanssa ratkaistakseen Ruijan ja Luoteis-Venäjän kehitykseen vaikuttavia ongelmia. Tämäntyyppinen aloitteellisuus on myönteinen signaali koko Euroopankin mitassa.

Arvoisat kuulijat

"Jos muullekin ihmiskunnalle kävisi mahdolliseksi tuntea tätä samaa Norjan tunturien korutonta rauhaa ja vapautta, niin miten paljon onnellisempia maailman miljoonat olisivatkaan."

Trygve Lien kauniit sanat kuvaavat Norjan ja kaikkien pohjoismaiden tahtoa elää rauhassa ja vapaudessa. Tästä maaperästä versoo norjalainen tulevaisuudenusko ja sovittelunhalu, jolle kansainvälinen yhteisö antaa tunnustuksensa.